

Αθήνα, 11 Μαρτίου 2021

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς τον Υπουργό Υγείας

Θέμα: Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την ακούσια ψυχιατρική νοσηλεία

Με ερώτησή μας που κατατέθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2020 (αρ.πρωτ. 9275) για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την ακούσια ψυχιατρική νοσηλεία ζητήσαμε ενημέρωση για τις προθέσεις για το σχεδιασμός της κυβέρνησης επί του θέματος. Μέχρι σήμερα, δηλ. μετά την παρέλευση έξι (6) και πλέον μηνών, η ερώτησή μας αυτή δεν έχει απαντηθεί. Επαναφέρουμε λοιπόν την ως άνω ερώτηση η οποία έχει το ακόλουθο περιεχόμενο.

Ι. Η αναγκαστική ψυχιατρική νοσηλεία συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, χωρίς αυτό να έχει τελέσει κάποιο αδίκημα και να έχει καταδικαστεί γι' αυτό, και επιπλέον την υποβολή του σε ιατρικές πράξεις χωρίς τη συναίνεσή του. Επιφέρει ως εκ τούτου διπλή προσβολή στα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία κατοχυρώνονται τόσο στο Σύνταγμα όσο όμως και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και άλλα διεθνή και Ευρωπαϊκά νομικά κείμενα. Ο ισχύων νόμος 2071/1992, παρ' ότι πρωτοποριακός για την εποχή του, δεν εφαρμόστηκε στο σύνολό του, ενώ συχνές είναι οι καταγγελίες για παραβιάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά την κίνηση της σχετικής διαδικασίας. Ήδη μάλιστα η χώρα μας μετράει δύο (2) καταδικαστικές αποφάσεις (Βενιός κατά Ελλάδος, 2011, και Καραμανώφ κατά Ελλάδος, 2011) για παραβίαση του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ, δηλαδή του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία. Παράλληλα οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας του ΕΣΥ βρίσκονται συχνά μπροστά σε ερωτήματα, αντιμετωπίζουν ανασφάλεια και έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν και το πρωτόκολλο που πρέπει να ακολουθούν σε περιπτώσεις ακούσιας νοσηλείας. Συνεπώς, είναι απαραίτητος ο συντονισμός της λειτουργίας του συστήματος ψυχικής υγείας με τη νομοθεσία για την ακούσια ψυχιατρική νοσηλεία.

Οι αδυναμίες των δημόσιων δομών ψυχικής υγείας και η απουσία σαφούς πλαισίου συνεργασίας δικαστικών και υγειονομικών υπηρεσιών ορισμένες φορές οδηγούν σε παραβιάσεις δικαιωμάτων των πλέον ασθενών συμπολιτών

μας, δηλαδή των ψυχικά ασθενών. Συνεπώς, είναι αναγκαία η αναμόρφωση του θεσμού της ακούσιας νοσηλείας κατ' αρχήν σε επίπεδο νομοθεσίας και βέβαια, στη συνέχεια, στο επίπεδο της εφαρμογής. Η ανάγκη αυτή ανακύπτει ακόμα εντονότερα στην εποχή της πανδημίας καθώς όπως ρητώς έχει ζητήσει η CPT (Δήλωση αρχών σχετικά με τη μεταχείριση των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19), 20 Μαρτίου 2020), τα κράτη θα πρέπει «5) ...να επαναξιολογήσουν την ανάγκη να συνεχιστεί η ακούσια νοσηλεία ψυχιατρικών ασθενών». Την ίδια στιγμή ωστόσο, το κατ' εξοχήν αρμόδιο όργανο για την προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών, δηλαδή η Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές του Υπ. Υγείας φαίνεται, μετά την κυβερνητική αλλαγή του 2019, να μην λειτουργεί επαρκώς, λόγω και της έλλειψης ορισμένων μελών της.

II. Ανταποκρινόμενη στις παραπάνω ανάγκες, η Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, προχώρησε στη συγκρότηση Ομάδας Εργασίας ειδικών επιστημόνων για την επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου για την ακούσια νοσηλεία (Απόφ. Υπουργού Υγείας, Α1β/Γ.Π. 31142 ΦΕΚ 225/16-5-2017, Τεύχος ΥΟΔΔ). Η Ομάδα εργασίας είχε αντικείμενο την «εκπόνηση σχεδίου νόμου προκειμένου να επικαιροποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας (άρθρο 95 του ν. 2071/1992) και να αναπτυχθούν οι απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες για τον περιορισμό των ακούσιων νοσηλειών». Η Ομάδα ολοκλήρωσε το έργο της και παρέδωσε σχετικό σχέδιο νόμου υπό τον τίτλο «Ακούσια ψυχιατρική περίθαλψη» το οποίο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση στις 8 Μαΐου 2019 από τον αρμόδιο Υπουργό Υγείας (Α. Ξανθό). Σ' αυτό το σχέδιο νόμου:

α) Προβλέπεται η ακούσια ψυχιατρική περίθαλψη ασθενούς που πάσχει από ψυχιατρική διαταραχή, από την οποία αναμένεται θεραπευτικό αποτέλεσμα, η οποία διακρίνεται σε θεραπεία στην κοινότητα (σε κατάλληλη κοινοτική δομή) κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας και σε ακούσια νοσηλεία, μόνο αν κριθεί ότι η κατάσταση του ασθενούς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με θεραπεία στη κοινότητα κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας.

β) Βασικό στοιχείο για την επιλογή της μορφής της ακούσιας ψυχιατρικής περίθαλψης αποτελεί ο ασθενής να είναι σε θέση να αντιληφθεί την διάκριση μεταξύ θεραπείας στη κοινότητα κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας και ακούσιας νοσηλείας, να αποδέχεται τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η ακούσια θεραπεία και να κατανοεί ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του στους όρους που έχουν τεθεί, η θεραπεία στη κοινότητα κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας μπορεί να μετατραπεί σε ακούσια νοσηλεία.

γ) Απαλείφεται η έννοια της επικινδυνότητας ως προϋπόθεσης για την επιβολή της ακούσιας ψυχιατρικής περίθαλψης με οποιαδήποτε μορφή της (ακούσια θεραπεία ή νοσηλεία)

δ) Ορίζονται ρητά διαταραχές για τις οποίες δεν είναι δυνατή η ακούσια ψυχιατρική περίθαλψη (Διαταραχές της Προσωπικότητας ή αποκλειστικά Διάχυτες Διαταραχές της Ανάπτυξης, ή αποκλειστικά Νοητική Καθυστέρηση ή

αποκλειστικά Άνοια ή αποκλειστικά Διαταραχές Διαγωγής που αφορούν ανηλίκους).

ε) Προβλέπεται για πρώτη φορά ειδική ρύθμιση για ανηλίκους που φέρονται ότι χρήζουν ακούσιας ψυχιατρικής περίθαλψης.

στ) Προβλέπεται η κατ' οίκον εξέταση στην κοινότητα από ψυχιάτρους της Κοινοτικής Μονάδας Ψυχικής Υγείας ή της Υπηρεσίας Ολοκληρωμένης Κοινοτικής Θεραπείας και μόνο σε περίπτωση αδυναμίας είναι δυνατή η εξέταση με μεταφορά του φερόμενου ασθενή για εξέταση σε δημόσια Μονάδα Ψυχικής Υγείας που ανήκει στον τομέα ψυχικής υγείας της κατοικίας του φερόμενου ως ασθενούς.

ζ) Η μεταφορά του ασθενή στην Μονάδα Ψυχικής Υγείας αντιμετωπίζεται τεχνικώς όπως η μεταφορά οποιουδήποτε άλλου ασθενή σε νοσοκομείο και διενεργείται υπό συνθήκες που εξασφαλίζουν απόλυτα το σεβασμό στην προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια του φερόμενου ότι χρήζει ακούσιας ψυχιατρικής περίθαλψης. Στο πλαίσιο αυτό θεσπίζεται στη Διεύθυνση Ιατρικών Υπηρεσιών και Άμεσης Επέμβασης του ΕΚΑΒ νέο Γραφείο Υποστήριξης Ψυχικής Υγείας.

η) Ενδυναμώνεται η άσκηση των δικαιωμάτων του φερόμενου ως ασθενούς μέσω της ουσιαστικής ενημέρωσής του για την διαδικασία της ακούσιας νοσηλείας και με τον αυτεπάγγελο διορισμό συνηγόρου από την έναρξη της διαδικασίας και σε όλα τα στάδια της.

θ) Η θεραπεία στη κοινότητα διατάσσεται από τον εισαγγελέα, ενώ η ακούσια νοσηλεία από το δικαστήριο, ενώ προβλέπεται επίσης η έκδοση προσωρινής διαταγής μέχρι την έκδοση της σχετικής οριστικής απόφασης.

ι) Για την ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων του ασθενή και την αυτοπρόσωπη παρουσία του στην δίκη για την ακούσια νοσηλεία, την αποφυγή άσκοπων μετακινήσεων, προβλέπεται η δημιουργία αιθουσών δικαστηρίων στα ψυχιατρικά νοσοκομεία των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας, τα οποία θα εκδικάζουν τις υποθέσεις για την ακούσια νοσηλεία.

ια) Προβλέπεται η δυνατότητα για μετατροπή της ακούσιας νοσηλείας σε θεραπεία στη κοινότητα κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, με στόχο την μείωση της ενδονοσοκομειακής νοσηλείας και την ενδυνάμωση της κοινοτικής ψυχιατρικής περίθαλψης.

ιβ) Μειώνεται ο χρόνος που διαρκεί η ακούσια ψυχιατρική περίθαλψη, από τους έξι στους τέσσερις μήνες.

ιγ) Για την εποπτεία των ζητημάτων που προκύπτουν από την ακούσια νοσηλεία προβλέπεται ειδικός εισαγγελέας για τα μεγάλα αστικά κέντρα.

ιδ) Ρυθμίζονται τα ζητήματα που αφορούν στην επιβολή περιοριστικών μέτρων της κίνησης του ασθενούς, τα οποία μπορούν να ληφθούν μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον κρίνονται αναγκαία για την προφύλαξη του ασθενούς ή άλλων από βίαιη ή αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT) και της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές.

III. Η κυβερνητική αλλαγή που μεσολάβησε τον Ιούλιο 2019 δεν επέτρεψε την εισαγωγή και ψήφιση από το Κοινοβούλιο του παραπάνω σχεδίου νόμου, με αποτέλεσμα να παραμένουν τα προβλήματα που αναφέρονται ανωτέρω.

Κατόπιν των ανωτέρω,

Ερωτάται ο αρμόδιος Υπουργός:

- Προτίθεται η Κυβέρνηση να αναλάβει νομοθετική πρωτοβουλία εισάγοντας στο κοινοβούλιο το Σχέδιο Νόμου για την ακούσια ψυχιατρική περίθαλψη;
- Ποια μέτρα προτίθεται να λάβει η Κυβέρνηση για την προστασία των δικαιωμάτων και την ποιοτική φροντίδα ψυχικής υγείας των ατόμων με ψυχικές διαταραχές κατά τη διαδικασία ακούσιας νοσηλείας, ιδίως στην εποχή της πανδημίας;
- Προτίθεται η Κυβέρνηση να συμπληρώσει ή να ανασυγκροτήσει την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές;

Οι ερωτώντες βουλευτές

Ξανθός Ανδρέας

Λάμπας Σπυρίδων